

Rüştü Onur (1920-1942)

Cumhuriyet dönemi şair.

Rüştü Onur; Millî Mücadele günlerinde, Müdafaa-i Hukuk direnişinin her geçen gün etkinliğini artırdığı sırada, 3 Ağustos 1920'de "Bütün işçilerin/ Saçak altında uyuduğu bir saatte," Zonguldak'ın Devrek ilçesinde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Mehmet Rüştü olsa da şiir, mektup ve hikâyelerinde Rüştü Onur adını kullanmıştır. Köy öğretmeni Mehmet Emin Bey ile Fikriye Hanım'ın üç çocuğundan en büyüğü olan Onur'un dedesi, Abdullah Sabri [Aytaç] Efendi'dir. Medrese müderrisliği ve Devrek Müftüsü olarak görev yapan ve bölgedeki Müdafaa-i Hukuk direnişini örgütleyen isimlerden biri olan Abdullah Sabri Efendi, I. Meclis'te Zonguldak bölgesini temsilen Bolu mebusu olarak görev yapmıştır. İlkokulu Devrek I. Mektep'te, ortaokulu Zonguldak'ta tamamlayan Rüştü Onur, Zonguldak'ta o yıllarda lise olmadığı için babasının yönlendirmesiyle 1937-1938 eğitim öğretim yılında Kastamonu Lisesi'ne yatılı olarak kaydolmuştur. Kastamonu'nun ünlü valisi Abdurrahman Paşa'nın kurduğu Mekteb-i Sultani'ye dayanan ve birçok yazarın, şairin yetiştiği ve/veya öğretmenlik yaptığı bu lisede, Türk-İslâm tasavvuf ve edebiyatı alanında önemli çalışmalar yapan Abdülbaki Gölpınarlı'nın öğrencisi olur. Mekteb-i Sultani ve edebiyat öğretmeni Gölpınarlı'nın hayatındaki önemli dönüm noktalarından biri olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Rüştü Onur, Necati Cumalı'ya yazdığı mektupta buna dikkat çekmiştir: "Bence, bir edebiyat hocası talebeye her şeyden önce edebiyatın ruhunu aşılabilmelidir. [...] Hocamız Abdülbaki Gölpınarlı [...] o kadar iyi ders anlatırdı ki zil çalmasını diye yerimizde oturamazdık." Yine bu lisede ömür boyu dostluğunu sürdüreceği, aynı yazgıyı paylaşacağı Kemal Uluser'le tanışan Onur, bir yandan özellikle anne hasreti diğer yandan da verem hastalığının ilk belirtileriyle dönem sonunda Zonguldak'a geri dönmüştür. 1938-1939 eğitim öğretim yılında Zonguldak Çelikel Lisesi'ne kaydını yaptırmış, ancak sağlığı elvermediği için eğitimine ara vermek zorunda kalmıştır. Bu okulda ise yine ömür boyu dostluğunu sürdüreceği ve aynı yazgıyı paylaşacağı Muzaffer Tayyip Uslu'yla tanışmıştır. Muzaffer Tayyip Uslu dışında, Rüştü Onur'un Zonguldak'ta aradığı ortamı bulduğunu söylemek zordur. Nitekim Cumalı'ya yazdığı bir mektupta, "Burası, Kastamonu gibi değil. Konuşacak bir arkadaş yok." diye yakınmıştır. Bir sonraki eğitim öğretim yılında lise ikinci sınıfa devam etme kararı vermesine rağmen dönem sonunda rahatsızlığının artması nedeniyle okulu bırakmak zorunda kalan Rüştü Onur, 1940-1941 eğitim öğretim yılı başında bu okula atanan Behçet Necatigil ile yakın arkadaşlık ve dostluk kurmuştur. Okulu bıraktığı yıl Ereğli Kömür İşletmeleri'nde Varidat Memur Muavini olarak çalışmaya başlayan Onur, hastalığı 1941 yılı başında yeniden şiddetlenince önce Zonguldak'taki Amale Birliği Hastanesi'nde, ardından Aralık 1941-Mart 1942 arasında Heybeliada Sanatoryumu'nda tedavi görmüş ve hastalığı yenmiştir. Mart 1942'de Zonguldak'a dönmek için bindiği Anafartalar Vapuru'nda Kandilli Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra Karabük Demirçelik Fabrikası'nın açtığı memuriyet sınavını kazanan ve göreve başlamak için buraya hareket eden Mediha Sessiz'le tanışan Rüştü Onur'un hayatında yeni bir dönem başlar. Zonguldak'ta tekrar aynı görevine dönen Onur'un Mediha ile mektuplaşmaları evliliğe giden süreci başlatır: "Emin ol Mediha bütün kitaplarda seni arıyorum." Bu sıralarda hastalık kendini hatırlatmakta gecikmez. Mediha'ya yazdığı bir mektupta "Her şey iyi ve dünya güzel. Fakat ben hastayım." diyen Rüştü Onur, devamında şunu dile getirmiştir: "Sana ne yazacağımı bilmiyorum. [...] Çaresiz bu hastalığı memnuniyetle kabul edip ayakta geçirmeye çalışacağım. Bundan başka çarem yok." Bu mektuptan kısa bir süre sonra Karabük'te çalışan Mediha'nın burada ne olduğu anlaşılamayan bir hastalığa yakalandığını öğrenen Onur, tekrar rahatsızlanınca dört ay sanatoryumda tedavi görmüştür. Mediha'ya bir mektubunda "Ne garip talihimiz var. Kendimizi biraz tanıyalım derken ikimiz de hasta oluverdik." diyen Rüştü Onur, Salâh Birsal'e yazdığı mektupta ise "bu dünyaya doyma"diğini dile getirmiştir: "Daha

koklamadığım çiçekler var, tadamadığım meyvalar, havasını teneffüs edemediğim, insanlarıyla omuz omuza gezemediğim şehirler. Ve nihayet yazamadığım şiirler. Ben ölecek adam değilim Salâh. Fakat bilinmez ki mukadderat.” Rüştü Onur 14 Temmuz 1942’de taburcu olurken, bu sırada annesi tarafından İstanbul’a götürülen Mediha’ya, kendisini kısa bir süre sonra ölüme götürecektir. Bütün bunlara rağmen evliliğe karar veren Rüştü Onur ve Mediha’nın nikahları 15 Ekim 1942’de Beşiktaş Evlenme Dairesi’nde kıyılır. Evlendikten sonra kayınpederinin Beşiktaş, Şair Leyla Sokağı’ndaki evine taşınan Rüştü Onur, kayınpederiyle manavlık yapmaya başlamıştır. Eşi Mediha’nın 12 Kasım 1942’deki ölümüyle sarsılan ve hayata küsen Rüştü Onur, çok geçmeden 2 Aralık 1942’de yaşamını yitirmiş ve Ortaköy Mezarlığı’nda yatan eşinin yanına defnedilmiştir.

Rüştü Onur, muasırlaşma arzusunu temel alan yeni bir rejimin kurumsallaşmaya ağırlık verdiği yıllarda eğitim ve yazı hayatına başlamıştır. Özellikle 1930’lu yıllarda Zonguldak’ın canlı bir kültürel atmosfere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Halkevi dergisi *Karaelmas, Doğu, Bucak, İnci* gibi dergiler, yerel basın ve Zonguldak Halkevi’nin kültürel faaliyetleri ve kütüphanesi oldukça önemlidir. Böyle bir ortamda Rüştü Onur, deneme ve hikâyeler yazmış olsa da aslında şiire tutkudur. Birsal’e yazdığı bir mektupta şiiri “Bırakmak benim için ölümü beklemek gibi bir şey olur. Zaten şiir varsa ben varım. Aksi hali kim iddia edebilir?” diyen Onur, Muzaffer Tayyip Uslu’yla yazdığı bir başka mektupta “Biz her gün sıtma geçiriyoruz. Şiir sıtması” diyerek bu tutkuya dikkat çekmiştir. Elbette bunda Kastamonu Lisesi’ndeki öğretmeni Gölpınarlı’nın büyük bir etkisi ve desteği vardır. Bu süreçte konuşma dilinin söz dağarcığıyla kısa, kafiyeyi dışlamayan, ayrıca bazı şiirlerini hece vezniyle kaleme alan Onur, Cahit Sıtkı Tarancı ve Ahmet Hamdi Tanpınar gibi isimlerin temsilcisi olduğu saf/sembolist şiir estetiği doğrultusundaki şiirlerinin bazılarını dergilerde yayımlamıştır. Muzaffer Tayyip Uslu’nun ifadesiyle, 1930’ların sonunda “insanları yorulmadan, sokakları yoruluveren ve günleri birbirine benzeyen” Zonguldak’taki hayatını, II. Dünya Savaşı oldukça zorlaştırmıştır. Savaşın yoksulluk ve toplumsal sorunları artırdığı bu dönemde Orhan Veli ve arkadaşlarının “Garip hareketi”, Onur’un şiir anlayışını büyük oranda değiştirmiştir. 1937’den itibaren *Varlık* dergisinde ölçü, uyak dinlemeyen, “eski şiirin” yüksekte konuşmasına, büyük konularına ve konuşmalarına, kısaca “eskiye” bütünüyle karşı çıkan Garip hareketi, “şiirdeki bütün hudutları” aşarak, sokaktaki sıradan insanın konuşma diline özenmiş ve küçük, alelâde olayları ve insanları konu edinmiştir. Bu gelişmeleri takip etmeye çalışan ve “Ben daracık kalıplar içinde kalacak değilim.” diyen Onur, Cumalı ve Birsal’e gönderdiği mektuplarda Garip hareketinin önemine dikkat çekmiştir. “Mektubunuzda Orhan Veli’lerden bahsediyorsunuz. Evet, derin bir alaka ile takip ediyorum. *Varlık*’ta onların ilk yazılarını okumaya başladığım zaman bana bilmediğim iklimlerin kapısı açılmış oldu. Onların yazılarındaki samimiyeti ve onların yazılarındaki yeni tadı daha ziyade hayranlıkla karşılıyorum. [...] Ben de o yolda yazmak istedim. Birkaç parça da yazdım.” “Mektubunuzu ve Orhan Veli’nin *Garip* adlı eserini aldım. Bugün benim için bayram oldu. *Garip* çok güzel. O, benim kitabım oldu. Ve ben onu parasız herkese dağıtmak gibi bir his duyuyorum. [...] Evet artık ben *Garip*’im.” Garip hareketinin şiir anlayışına yönelik eleştirilere de kayıtsız kalmayan Onur, *Yeni Zonguldak* gazetesindeki bir makalesinde “Her şeyimizde bir inkılâp, bir yenilik kabul ediyoruz da nedense şiirde ve dolayısıyla bütün sanatta böyle bir hareketi reddediyoruz.” diye yakınmış ve “asırlık bir şiir ananesinin yıkıl”dığını vurgulamıştır. Bu bağlamda Onur’un, Garip şiirine yüklediği bu anlamın, şiirlerindeki konu ve şiir adlarına da yansıdığını, ayrıca Sazyek’in vurguladığı gibi, 1940 yılından itibaren hece vezni ve kafiyeyi bırakıp tamamen Garip şiirinin kapsamına katıldığını belirtmek gerekir.

Ahmet Oktay’a göre Garip hareketi, söysel ve anlamsal sanatlar yoluyla ve “her türlü süsünden kurtulmuş dil”le egemen yazın anlayışına ve beğenisine kesin bir darbe indirmiştir. Bunun yanında “gündelik yaşamın enstantane çekimlerine yönelen ve büyük ölçüde sürpriz ve şok etkisine yaslanan” Garip şairlerin şiirleri, “herhangi bir davanın

sözcülüğünü” de üstlenmemiştir. Orhan Veli ve arkadaşlarının Garip adlı kitaplarının yayımlandığı 1941’e kadar şiirlerinde sıradan insanların yaşayışı, aşk, ölüm, çocukluk, yaşam sevinci, yolculuk ve savaş gibi temalardan söz etmesi, sıradan şeyleri mutluluk kaynağı olarak görmesi, iyilik ve şükür duygusuyla hareket etmesi, Onur’un da şiirlerine yansımıştır. Bunun yanında Onur, Garip hareketi şairlerinin şiirlerinde konu ettiği “küçük adamı” şiirinin öznesi haline getirmiştir. Oktay’a göre II. Dünya savaşı yıllarında “bir ikon” olan “küçük adam”, yoksulluğun dünyasına ait, emekçi sınıf ve tabakaların üyesidir. Diğer bir ifadeyle küçük adam, kasaba ve kentlerde “kendi gündelik sıkıntıları, kaygıları, umutları ile yaşamını sürdüren, nerdeyse dinsel bir ‘tevekkül’ içinde ‘bir lokma bir hırka’ felsefesiyle davranan, ama kimi zaman yaşadığından açık bir memnuniyet de duyabilen teslimiyetçi bir kimlikten kederli, belli ölçüde melankolik, umutsuz bir kimliğe dönüş”endir. Yılmaz’ın vurguladığı gibi Onur, birçok şiirinde küçük adamın tevekkül duygusunu yansıtmıştır. Nitekim “Memnuniyet” şiirinde “Benden zarar gelmez/ Kovandaki arıya/ Yuvasındaki kuşa./ Ben kendi halimde yaşarım/ Şapkamın altında./ Sebepsiz gülüşüm caddelerde/ Memnuniyetimden./ Ve bu çılgınlık delicesine/ İçimden geliyor./ Dilsiz değilim susamam./ Öyle ölümler gibi/ Bu güzel dünya ortasında.” diyen Onur, büyük arzulardan ve ıstıraplardan feragat etmiş gibidir. Bek’e göre, Onur’un şiiri “Garip” şiiri ile Cahit Sıtkı şiiri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte Onur’un şiirinin Garip hareketinden ayrıldığı noktalar da vardır. Onur’un ve elbette yakın arkadaşı Uslu’nun şiirlerinde yaşama sevinci ve acılar daha saf, yürekli ve baskındır. Garip şairleri dünyayı umursarken daha bir bıyık altından gülümserken, Onur, dehşetli ciddi ve içtendir; “dünyanın en ciddi işi ‘yaşamak ve ölmek’tir.” Bek’e göre Onur, bu yönüyle, ama yalnızca bu yönüyle “dönemin toplumcu şairlerine yakınlaşır.” Onur’un şiirlerinde karşıtlık, mizah, ironi, öyküleme, iç konuşma ve diyalog gibi anlatım tekniklerinin Garip şairlerine nazaran daha zayıf ve yüzeysel bir araç haline geldiğini belirten Yılmaz ise, yaşam hikâyesi nedeniyle daha duygusal bir şiir yazmaya mecbur kaldığı için Garip şiirindeki mizah ve alaycı ironiden uzak kaldığını vurgulamaktadır.

Yeni İnsanlık, Varlık, Gündüz, Ses, Bağ, Servet-i Fünun, Kara Elmas, Yeni Zonguldak ve Değirmen gibi birçok dergi ve gazetede şiirleri, hikâye ve denemeleri yayınlanan, Abdülbaki Gölpınarlı, Oktay Rifat, Necati Cumalı, Salâh Bırsel ve Oktay Akbal gibi dönemin önde gelen edebiyatçılarıyla arkadaşlık kuran ve yazışan Onur’un şiirlerinde ön plana çıkan tema ve konular arasında “yaşam sevinci”, “yoksulluk”, “hastalık, ölüm ve Tanrı”, “yalnızlık, taşra sıkıntısı ve yolculuk” ve “aşk” vardır. İki yakın arkadaş olan Muzaffer Tayyip Uslu ile Rüştü Onur’un daha çok dünyayı tanımanın, dünyayı tatmanın şaşkınlığı ve sevinci içinde olduğunu belirten Turgut Uyar, şiir okumanın ve dünyayı şiirden sevmenin verdiği rahatlıkla, kendilerini etkileyen her konuyu şiir haline getirdiklerini, şiirlerinde toylukları ve sevimliliklerinin parıldayıp durduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda Onur’un yaşamıyla yazdığı şiirler tıpatıp birbirine uymaktadır. Onur’un şiirinde öncelikle yaşama sevinci ile ölüm trajedisinin oldukça güçlü bir yer tuttuğunu belirtmek gerekir. Bırsel’e yazdığı mektupta “Ben ölecek adam değilim” diyen Onur’un şiirle hayata tutunduğunu söylemek mümkündür. Başka bir ifadeyle, Onur’u hayata bağlayan şiirdir. Çünkü, bir şiirinde dediği gibi “Yaşamak Alnımın Yazısıdır.” Bununla birlikte ölümün soluğunu ensesinde her zaman duyar gibidir. “Kaşla göz arasında ölüm/ Peşimiz sıra// Hangi dala el atsak,/ Nedamet./ Baş ucumuzda cehennem/ Ayak ucumuzda cennet/ Gayret Tanrım, gayret. (Gayret).” Bek’e göre bu şiir, Onur’un ruhsal yapısını en iyi yansıtan şiirlerden biridir. “Onur’un şiirlerindeki düşünsel yapıyı oluşturan ruh durumu, bu iki kaynaktan, derinlemesine ölüm duygusuyla yüzeysel memnuniyet duygusunun koşutluğundan kaynaklanmaktadır.” Bek’e göre Onur, dünyaya umutlu, yaşama sevinciyle baktığı şiirlerinde daha çok Orhan Veli’ye yaklaşır, hatta onun gibi yazarken, “karamsar şiirlerinde ise Cahit Sıtkı gibidir. Ancak, bu ‘gibi’lik, karamsar şiirlerinde daha belirsizdir; bu tür şiirlerinde daha özgündür.” Onur’un şiirlerinde yalnızlık, taşra sıkıntısı ve gitme arzusu da ağırlıklı bir yer kaplar. Bu bağlamda Zonguldak genelde can sıkıntısını ve kaçıışı, İstanbul ise özlenen, ulaşılmaması istenilen ve özellikle şiire kolay ulaşılabilecek bir yeri imler. Onur, “Beni kaçır kaptan/Bu küçük şehirden/ Çımacı olurum

gemine,/ Hatta kürek çekmek de gelir elimden/ Akıntıya karşı...(Beni Kaçır kaptan)" dese ve "şehir"den kaçmak arzusunu başka şiirlerinde de dile getirse de, bu kolay değildir. Bu bağlamda Onur'un yalnızlık karşısında edilgen bir tavır takındığını söylemek mümkündür. Bazen kaçmak için bir olanak yoktur: "Ne yelken ne gemi var limanda/ Kaçmak bir uzun sefere kaldı. (Nedamet)." Bazen yaşanmışlıklar ve geçmiş kolay kolay bırakmaz. "Ve aziz şehrim,/ Şu anda seni terketmem için/ her şey tamam./ Gemi hazır, yelken fora./ Fakat neden, Ölülerim bırakmıyor yakamdan? (Nostalji)." Yukarıda belirtildiği gibi Rüştü Onur, savaşın tüm olumsuzluklarını derinden yaşamış ve bu konuya da değinmiştir. "Ben insanları düşünüyorum/ Ve dünyayı/ O insanlar ki/ Böyle bir akşam üstü,/ Şarkı söyler ve şiir yazarlar/ Ölüme dair. (Harb)." Bununla birlikte Onur, savaş konusunu çok fazla işlememiştir. Bu şiirinde olduğu gibi, savaşı belirli bir olay olarak değil, daha geniş anlamda, evrensel bir çizgi içinde ele almıştır.

Mediha'ya yazdığı bir mektupta "Ne felsefeden ne ruhiyattan anlarım. Yalnız kelimeleri yan yana getirip bir şeyler yaratmakta belki hünerim vardır. [...] Şiiri severim. Hayatın bir şiir olduğuna, şiir, anlamayanların hayatı hiçbir vakit anlamayacaklarına inanırım." diyen Rüştü Onur'un düşlediği ile yaşadığı hayat, "şiirlerinin arkasına incecik bir hüznün yerleştirmiştir. Şiirlerine o acı burukluğu veren işte bu hüznüdür. [...] Elimizde kalan yalnız saf bir lirizm ve ince bir hüznüdür."

Yayımladıkları dışında, mektuplarıyla şiirlerini kalıcı kılan Rüştü Onur, duyarlılığını, şairliğini kısa bir sürede dile getirme şansına sahip olmuş, Seven'in ifadesiyle "bu süre içinde şiire yenilmemek için çabalamış durmuş" ve "şiirine değil ama, hastalığına yenilmiş"tir. Bununla birlikte Rüştü Onur'un çok sevdiğini belirttiği "Hülâsa" başlıklı şiiriyle adeta yirmi iki yıllık hayatının fotoğrafını çektiğini söylemek mümkündür: "Ben ölsem be anacığım/ Nem var ki sana kalacak/ Ceketimi kasap alacak,/ Pardösümü bakkal/ Borcuma mahsuben.../ Ya aşklarım/ Ya şiirlerim n'olacak/ Ya sen ele güne karşı/ Nasıl bakacaksın insanın yüzüne./ Hulâsa anacığım/ Ne ambarda darım/ Ne evde karım var./ Çıplak doğurdun beni/ Çıplak gideceğim." Son olarak yaşarken şiirlerini bir kitapta toplayamayan Rüştü Onur'un yazıları, şiirleri, mektupları ve ölümü sonrasında yazılmış olanlardan yapılan seçmelerle ilk kez yakın arkadaşı Salâh Bîrsel tarafından 1956'da bir araya getirildiğini, yazgı ve estetikte bulunduğu Muzaffer Tayyip Uslu'yla olan hayat hikâyelerinin 2013'te *Kelebeğin Rüyası* (yönetmen Yılmaz Erdoğan) adlı filmle beyaz perdeye aktarıldığını belirtelim.

Coşkun TÜRKAN

KAYNAKÇA

BEK, Kemal, **Şiirden Eleştiriye**, Donkişot Yayınları, İstanbul 2003.

BİRSEL, Salâh, **Rüştü Onur, Şiirleri-Mektupları-Ardından Yazılanlar**, 3. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul 2021.

FUAT, Mehmet, **Çağdaş Türk Şiir Antolojisi**, 11. Basım, Adam Yayınları, İstanbul 1997.

GÜNGÖR, Bilgin (Haz.), **Rüştü Onur Muzaffer Tayyip Uslu Kemal Usluer Kara Elmas Diyarından (Toplu Eserler)**, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2021.

OKTAY, Ahmet, **Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.

SALİ, Kebire, "Rüştü Onur'un Şiirlerinde İzlekler", **Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi**, Yıl 1, Sayı 2, Aralık 2018, s. 184-200.

SAZYEK, Hakan Behçet, "Rüştü Onur", **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü 16. Cilt**, 2. Baskı, Hoca Ahmet Yesevi

Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Ankara 2023, s. 198-199.

SAZYEK, Hakan, **Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Garip Hareketi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1996.

SEVEN, Ahmet, "Rüştü Onur Üzerine Kısa Bir Yazı", **Adam Sanat**, Sayı: 47, Ekim 1989, s. 77-78.

ŞAHİN, Leyla-TİĞ, İbrahim (Haz.), **Bilinmeyen Mektupları ve Şiirleri Rüştü Onur Mektubun Avucumda**, 8. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul 2013.

TEKİNALP, Ünal, **Yeni Türk Şiiri Antolojisi İkinci Cilt**, Yeditepe Yayınları, İstanbul 1958.

TİĞ, İbrahim, **Rüştü Onur, Şiirleri Yazıları Mektupları ve Ardından Yazılanlar**, 2. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul 2013.

TUNCER, Kadir, **Şeyh Dede Şair Torun Devrekli Rüştü Onur**, Tuslak Yayınları, Zonguldak 2002.

UYAR, Turgut, **Korkulu Uсталık Şiir Üzerine Yazılar Söyleşiler, Soruşturmalar Bir Şiirden**, (Haz. Alaattin Karaca), 6. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2021.

YALÇIN, İrfan, "Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur", **Soyut Aylık Edebiyat Dergisi**, Sayı 43, Aralık-Ocak 1972, s. 50-60.

YALÇIN, İrfan, "Muzaffer Tayyip ve Rüştü Onur", **Soyut Aylık Edebiyat Dergisi**, Sayı 44, Şubat 1972, s. 68-80.

YILMAZ, Sibel, "İki 'Garip' Şair: Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur", **International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art**, Volume 4, Issue 7, June-July/Summer 2019, s. 201-214.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/rustu-onur-1920-1942/?pdf=6554> adresinden erişilmiştir